

Практична робота до теми: «Складносурядне речення»

1. У поданому нижче визначенні допущено дві неточності. Знайдіть їх і запишіть визначення правильно.

Складним називається речення, яке складається з двох простих речень, поєднаних за змістом та інтонацією.

---

2. Визначте, як поєднані між собою частини складних речень. Цифру правильної відповіді запишіть поруч із реченням в віконечку.

Варіанти відповідей: 1 – сполучниковий зв'язок, 2 – безсполучниковий зв'язок, 3 – змішаний зв'язок.

У трьох реченнях пропущено коми. Випишіть їх нижче, вставивши потрібні розділові знаки.

1. Першими літальними апаратами стали повітряні кулі а з їхньою появою винахідники почали ламати голови над створенням уповільнювача падіння.
  2. Французький фізик Себастьян Ленорман додумався до цього леді не перший – він узяв у руки дві парасольки й стрибнув з ними з високого дерева.
  3. Приземлення виявилося вдалим, і наступним був стрибок з даху 26-метрової обсерваторії, правда парасолька була значно більшою.
  4. Свій винахід фізик назвав «парашут» що в перекладі означає «відвертай падіння».
  5. Інший француз, Жак Гарнерін, наважився стрибнути з повітряної кулі, яка на очах тисяч парижан піднялась високо в небо; цей стрибок було здійснено в 1797 році.
  6. Відтоді за допомогою парашутів спускають на землю пілотів, одяг, продукти, автомобілі, військові навчилися скидати на парашутах навіть танки й ракети.

Нижче запишіть три речення, вставивши необхідні розділові знаки.

3. Серед поданих речень визначте складносурядні і прості речення з однорідними членами речення.
- ❖ Якщо в реченні відсутні необхідні розділові знаки, запишіть його нижче з потрібними комами. (підказка: відсутні дев'ять ком).
1. Як правило господарі навчають своїх улюблениців птахів вимовляти різні слова фрази й навіть цілі речення.

2. Але іноді трапляються зовсім несподівані випадки або ж курйози.

3. Виявляється не тільки люди вчать папуг розмовляти але й папуги можуть навчити свого господаря іншої мови.

4. Румунському студентові Маргіну Бургелеа його друг-італієць подарував папугу а птах зрозуміло розмовляв лише італійською.

5. Незабаром папуга навчився не лише розмовляти румунською а й перекладати на італійську слова і фрази.

6. Студент почав прислухатися до перекладу а незабаром вивчив близько 500 італійських слів.

7. Ось так Маргін вирішив проблему репетиторства а папуга став першим птахом-поліглотом

Складносурядним називають складні речення, частини якого рівноправні за змістом і зв'язані сурядними сполучниками, наприклад: Жінки Об'єднаних Арабських Еміратів традиційно вдягають чорне вбрання, а чоловіки насять біле.

Сурядні сполучники	Приклади
єднальні: <i>i, й, та (=i), ні...ні, ані...ані, не тільки...а й, і...и</i>	<i>Не тільки</i> дівчата дбають про стильне вбрання, <i>а</i> їх хлопці переважаються своїм зовнішнім виглядом. Одягнув шарф – і ніякий вітер тепер не страшний.
протиставні: <i>а, але, зате, проте, однак, та (=але)</i>	<i>Стиль одягу має велике значення, але</i> практичність важливіша.
розділові: <i>або, чи, то...то, або...або, чи...чи, не то...не то</i>	<i>Або</i> я допоможу браткові з вибором краватки, <i>або</i> ви дайте йому пораду.

Між частинами складносурядного речення можуть бути такі смислові зв'язки:

- **одночасність подій:** Сонячний день млоно дихав запашним теплом свіжої ріллі, і дзвінкоголосі жайворонки дружнім хором славили весну (С. Добривольський);
- **послідовність подій:** Скоро сонце зачепить небокрай, і після цього море приміряє жовтогаряче вбрання (Л. Гомон);
- **причина й наслідок:** Чужих два слова в пісні буде – і пісня вся тоді чужа (Л. Костенко);
- **протиставлення:** Один засіває поле, а інший збирає плоди (Народна творчість);
- **зіставлення:** Земля не може жити без сонця, а людина – без щастя (М. Стельмах);
- **чергування явищ:** То пронесеться над болотом чайка, то промайне бистрий чибіс і грудкою впаде в ситу землю (А. Шиян);
- **різка зміна подій:** Дмухнув вітер понад ставом – і сліду не стало (Т. Шевченко).

4. Скориставшись поданим вище теоретичним матеріалом, визначте, якими сполучниками поєднані частини в складносурядному речення.

Варіанти відповідей впишіть поряд з реченнями.

1- сурядним єднальним; 2 – сурядним протиставним; 3 – сурядним розділовим.

❖ Якщо в реченні відсутні необхідні розділові знаки, запишіть його нижче з потрібними комами.

1. Усі знають про існування казкових країн Ліліпутії та Гулліверії однак рідко хто звертає увагу на присутність ліліпутів та гулліверів у мові.

2. Маленькі слова є в багатьох мовах і допомагають вони більшим словам виражати потрібну думку.

3. Слова-ліліпути то скріплюють інші слова у словосполучення то їм приходиться з'єднувати однорідні члени речення чи й цілі речення.

4. Здається ліліпути зовсім непомітні в мові але їй обійтися без прийменників сполучників та часток просто неможливо.

5. Поряд зі словами-ліліпутами живуть слова-гуллівери і вони завжди впадають у вічі своєю незвичайністю.

6. Зазвичай у країні Гулліверії або порядкують складні прикметники або ж влада на якийсь час переходить до складних іменників чи порядкових числівників на -сотий-тисячний-мільйонний...

Розділові знаки в складно- сурядному реченні

Між частинами складносурядного речення перед сполучником сурядності може бути кома, тире й крапка з комою.

Розділовий знак	Правило	Приклади
кома	частини речення виражають одночасність, послідовність подій або протиставляються	<u>Достигла ніва колосиста, і зріють яблука в саду</u> (М. Терещенко). <u>Чарівне море, та найміцніша серце таки земля</u> (О. Іваненко).
тире	частини речення виражають швидку зміну подій	<u>Дмухнун вітер понад ставом – і сліду не стала</u> (Т. Шевченко).
кома або тире	частини речення виражають причиново-наслідкові зв'язки: у першій частині — причина, а в другій — наслідок або висновок (вибір коми чи тире залежить від бажання автора)	<u>Прогіркоче поїзд – і ліна довго коласки гойдає</u> (М. Луків). <u>Пробігся дощ, і ніви стоять учи́ті, виблискіті</u> (І. Коваль).
крапка з комою	частини речення значні за обсягом або в середині них є свої розділові знаки	<u>Осінній вітер в лузі свище, вербу хитаночи тояку; а я схиляюся ще пікчує себе побачити в струмку</u> (Т. Осьмачка).

Не ставиться розділовий знак перед сполучниками *i*, *и*, *та (=i)*, *або*, *чи*, якщо частини складносурядного речення мають спільну обставину, додаток, вставне слово або частку *лише*, *тільки*, *що*, *навіть*: Вдалині хиталися дерева і синів задуманий прибій (В. Сосюра). Кажутъ, літо буде холодним і врожай не порадиє нас (О. Гринько). Лише словеїко співає й цвіркун сюрчить.

Також не ставиться розділовий знак, якщо наведені вище сполучники поєднують два називні, окличні, питальні або спонукальні речення: *Тиша і трим*.

Пригадавши теоретичний матеріал про можливі розділові знаки в складносурядному реченні, виконайте **завдання**:

Прочитайте текст.

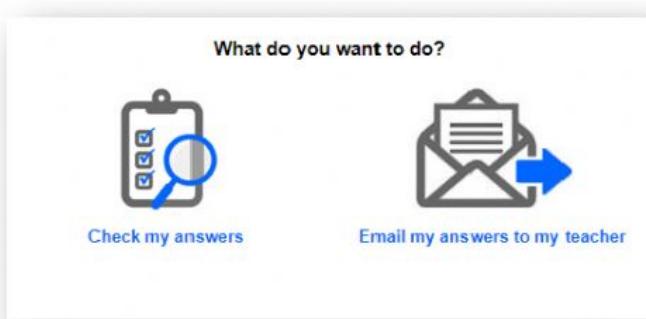
Хлорофітум – одна з найпопулярніших кімнатних рослин. Здавалося б, яка там краса... Квіти маленькі й непоказні і сама рослина невелика. Але незамінна для озеленення шкіл і дитячих садків оскільки хлорофітум нейтралізує отруйні речовини. Минає одна доба і в кімнаті з цим зеленим чудом зникає близько 80 відсотків хвороботворних мікроорганізмів. Цей зелений фонтанчик випаровує вологу з поверхні листочків і повітря в кімнаті стає зволоженим (*O. Сидоренко*).

Випишіть складносурядні речення, поставте необхідні розділові знаки.

Завершивши роботу, натисніть нижче

FINISH!!

УВАГА! Зараз Вам відкриється віконечко.

*Оберіть
цю опцію*

I заповніть форму:

Enter your full name:

Level/group:

School subject:

Enter your teacher's email or key code:

надіслати